

התשובה היא שוב בבחינת תרתי דסתר. הוא הכרחי — בחברה הצרכנית. כלומר, בחברה זו שבה אנו מוצאים את עצמנו, בטור בתנו ושלא בטובתנו.

כשני עשרה שנים מתחרים של מזון לכי לבים — מי שמתופף בתוף הפח הקולני ביותר זוכה. אין קארטלים באמנות!

והוא אחרת הכרחי — למי שמגלה עצמו מרצון מחברה צרכנית ווללנית זו, הצורכת ואחר משליכה את הנצרך מאחורי גווה, והוא חוק דיו לשלם את מלוא המחיר על יציאה בגלות זו. כלומר, הוא מוכן לראות את מוצריו מרוכבים על המדף.

זה — במיקרה הטוב. במיקרה הרע — והשכיח — לא יגיעו כלל למדף ולחלון הראווה. אם יימצא בכלל מישהו שיאפשר להם לראות אור ציבורי יחסי-ציבור.

אם כך — מה עושים? מכאן — סקילה ומכאן — חאריבריס. סקילה והתעלמות והי עצמות ציבורית ועיתונאית המלווה ייסורי מצפון ולקאה עצמית. ומכאן, חאריבריס. שנגזר כנראה משורש חיובי. חרכוב בהוראה הפיזית וחרכוב בהוראה האחרת.

אבל כלפי מה ומי אמורים כל דברי אלה? ובכן, כלפי מה שהכותרת ממות אלהים: כלפי הארמים. ובמיקרה זה, כלפי רס עבריו האיש המכובד עלי ביותר בכל הטלוויזיה הישראלית כולה (את כל האחרים הרי ורק), שעבר צאת רומאן ראשון שלו, מקום שלישי.

ידר אף הוא מכסה המנחים והמנצחים אשר לו ונתראיי אצל מי שהיה האיש המכובד עלי ביותר בכל הטלוויזיה הישראלית כולה עד שהיגלוהו למקום שהיגלו, ירון לונרון, וסיפר לו שיש לו בעייה של עודף-מישקל, וכי מה שמציק לו הוא שלפעמים הבימאי תופס אותו מ-ווית רעה" והוא נראה אחרי הראטה. עוד יותר שמן מאשר לפני הראטה.

וכבר מתקומם עלי הריאליסטי-מעיבה-הרוד מנטיקנים שבי: מה זה היה לך, וכי רק באלר לים חשקה נפשך? ולהודות בכך שאפילו האשה היפה ביותר בפאריס מחרבנת (מלשון חאריבריס) אין אתה מסוגל? עד כדי כך נותן רת נערתו (א נאר באידיש), נער מזוקן שכמותך?

אצלנו ואצלם

אמתי-ציבי, מקבל הרומנטיקן על עצמו את הדיו, יש משהו ברבידך, אחי לפיצול האי-שיות. אכן חיים אנו בעולם של "גלאונסט", של פתיחות (ופתיחות) חישה, עולם שכמותו לא ידעו ועליו לא חלמו אבותינו ולא ידענו ולא חלמנו אף אנחנו עצמנו עד שנתגשגש ובא וחסב לנו בפרצופנו. והרי הוא, כלומר, עולם פתוח וחופשי זה, צאצא חוקי הוא לעולם המתירני והפלוראליסטי, הרמוקראטי והסובי לגי, העולם מנתץ האלילים והורס הטא בראים, שלמענו נלחמנו, בני דורי ואני, וילדי הפרחים ודורים, והסטרונגים של 1968 ר-עיים/עיימנו כל שובני המוסכמות הגדולים: מפרויד ועד הרברט מארקוזה, מברכט ועד ז'אן ז'נה, מוואלטר בנימין וסארטר וברט ראנר ראסל ועד לימכאל גורבאצ'וב.

אבל — יקיים אשה הפשרות הבלתי-מתפשר שבי לסיים את הוויכוח בין שני ניצי — (א) אנחנו חיים בארץ הגירה קטנה וכי תרבות שולית ואוכלת-עצמה-לדעת ששור-שה אוויר ומינה פרץ וצווחה וליילתיה מיל-חמה ואלימות וזוועה. (ב) אין לנו, לפי שעה מכל מקום, אותן שמורות עילית או צמרת אינטלקטואליות ותרבותיות (בנוסף הישן). אין לנו אוכספוד וקיימברידג' והיידלברג והסורבון — כי אם בראיילו ויקיריה ו-אור שמח" וסביבותיה.

(ג) אולי מה שנורא מכל, אין לנו אותם צדיקים חסידי אומות העולם (פעם חשבנו לתומנו — או לטומטומנו (מישחקיהמלים הוא של רטוש), שזהו הכלל, לא היוצאים הכורדים ממנו) השופטים ציורה לגופה, בחוש רק, בכתיבה תמה וזריפה כאחד, ככני תר-

בות. אלה המסוגלים ל-חשוף" גם יוצר/סופר/אמן שמטעם זה או אחר אינו מסוגל ל-חשוף" את עצמו.

לא, אצלנו ובראינות שלנו, לא ניתן ליוצר להסתפק — כמו חתן פרס הנובל קאמילו חוסה סלה (ראה המוסף הספרותי של ידעות אחרונות, 27.10.89) — ב-חשיפות" נוסח:

מעולם לא היית רע!

אני חושב שלא. זה, על כל פנים, פסקואל דוארטה (שם גיבור סיפרו, כלומר אין הוא מדבר על עצמו).

והיו לך סיבות להיות רע!

אני מניח שלא חסרו לך, כמו לכל אדם.

כדרך ששום מראיין ישראלי העושה מלאכתו נאמנה לא יסכים לעשות פירסומת לאדם המסרב לדבר על עברו" (ר' אותו) ראיון.

אולי משום כך המצוי במקומנו מכווער כל-כך הירציו — לא משאלת-לב רומנטית הוא, כי אם צורך-חיים חיוני. פשוט כדי שרם עברון לא יצטרך לספר לאיש — זולת רעייתו ורופאו — על כעיות המישקל שלו, שאינן רלוונטיות לתפקיד שאותו הוא ממלא במידה כזאת של כישורו ושירותו לונרון לא יצטרך לכתוב, באתו ראיון, על מאיה שהיא מרבה חפזים מאחורי גבו של בעלה" — פשוט כדי שהוא, ירון, יישאר גם הוא IN כעיתון חדשות ובעיתונו של ויבקר האספסוף המקומי.

הסכנה היא ריאלית מאוד, לא מדומיינת. קיראו מה שרם עברון מספר על הדרך שבה "כתב את עצמו להתקף-לב".

ומי שמסוגל לכתוב את עצמו להתקף-לב, תארו לעצמכם מה שהשמיצים מסוגלים לעולל לו ("אני יודע שכמה ביקורות קטלניות נכתבות כבר עכשיו, עוד כטרם קראו המבקרים את הספר").

ומי יליו עליו על שהוא מנסה לכבד לעצמו מו חייך כלשהו בינו לבין אותם המעצי וקטלנים מוצרים כה יפה.

אבל מי כמונו יודע גם את המחיר שאדם רגיש החושף, נוכח כל אותן אלף העיניים, את ה"איכס" — ציטוט — שבו ("איכס" בהוראה של "פכס" או "פיקס") פורש. והלא יש גם סופרים/ציירים/אמנים שומרים המפרסמים ספר, מציגים תערוכה, יוצאים בהצגה או בתוכנית-כיבוד חרשה אחת לשנה?

לא, רק דבר אחד יש בכוחו להבטיח לו לרם עברון, המראיין המתראיין על-אונסט, וזה, כי כאן, במדור זה, יש לסיפרו כבר מבקר אהוד אחד — עוד כטרם קרא את הספר. אבל הרי לא על כך אנו מדברים.

בימת הוויכוח

מקסים גילן

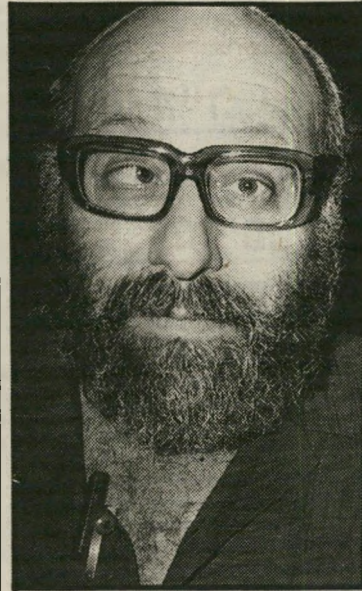
בלי אלילים

חמש מלקות, שונות ונפרדות זו מזו, חובט בי ירידי וחברי נתן וך בתגובתו על דברי בנושא יונתן רטוש יואיר שטרן. מן הראוי להגיד עליהן, לשם בהירות הוויכוח:

(1) נתן מצטט אותי במקוטע. המישפט שבו הוא רואה הוכחה לראיית השחור-לבן שלי, כשהוא נקרא כמלואו, בא להוכיח "אף" תן דבר עצמו שוך טוען, היינו שבמ"י שורים מינוריים אין שחור ולבן מוחלטים, גם לא כשבמישור העיקרי המאבק היה בין טוב לרע: אבסולוטי. לגבי נקודה זו אפשר להגיד לנתן: היוהר מלהגיב מה מדי.

(2) אין נתן ואני תמימי-דעים שאין לבן ואין שחור מוחלטים — לפחות במישור המינורי — מה רע לשים מרכאות למעצמות-

הברית? הרי לא עשיתי זאת כיחס שלהו להיטלר, אלא לגבי היותן נקיות מרכב. ייזכר שבכרית-המועצות הספיקה או כבר לגרש שלושה מיליון טאטארים ולגרם למשהו כמו שלושה עד חמישה מיליון איש שיגועו ברעב בעת "מדיניות הנא.פ.מ." — התוכנית הכלכלית החדשה; האימפריה הבריטית עינתה, הרגה וכלאה אלפים ויש עוד בארץ רבים הנזכרים כמרפתי הסייאדי הקולוניאלי והוסיפה להרעיל את סין בסמים קשים; והמימשל האמריקאי לא זו בלבד שסייע להעברת האיגורים המיקצועיים ליד המאפיה כדי שלבעליההון יהיה שקט, אלא כלא עשרות אלפי אזרחים אמריקאים במיכלאות, במשך שנים, אחרי שהחרים את

מקסים גילן

רכושם, רק מפני שהיו ממוצא יפאני. לזה אפשר לקרוא "לבן מוחלט" רק במונחים גיזעיים-גזעניים.

יתרה מזאת: שנים רבות, לפני מילחמת העולם השנייה, קיוו בריטניה וצרפת שהיטלר וסטאלין ישמידו זה את זה, שגרמניה הנאצית תשמש ככלי להריסת הבולשביזם. גם הרוכס מווינדזור (המלך האנגלי לשעבר), ובייחוד אשתו, היו בעלי השקפות פורנאציות ואירגנו שדולה סודית למען היטלר בקרב האצולה הבריטית. רק היטלר עצמו הצליח לשכנע את העם הבריטי ליהפך לאויבו, ולהחזיר לשלטון את הגאון הברדטאלי והריאקציוני וינסטון צ'רצ'יל, שהיה, הוא, אנטי-פאשיסטי אמיתי למרות ריאקציוניזמו (ועוד פרט שאינו בשחור-לבן).

(3) לא טענתי שיאיר ורטוש נידונים (תרתי משמע) כיום מחוץ להקשר. התכוונתי להגיד שהיו אז ויש תמיד הקשרים רבים. עסקתי ביחס שבין ההקשר העיקרי להקשרים האזוריים. ממילא, יש ויש פגעים להתווכח על נקודה זו.

(4) לא צריך להסכים עם השטן או עם פאוסט כדי להבין מה מניע אותם. לוציפר אינו "רמות חיובית" אך הוא נלחם באלוהים מתוך גאווה... שטנית; פאוסט רוצה חיי-נצח. מסוכן להתייחס ללוציפר-רטוש וללוציפר-יאיר כדי לנגח את מאיר כהנא או את רחבעם זאבי. ההם שונן מתוך גאווה וייאוש; אלה שוגים מתוך קטנות, אנוכיות ורשע. ההם נאבקו במימסד/שילטון. אלה מנסים לחזק את המימסד ושיטות-הדיכוי שלו.

(5) מוצרדיגס-מוצרדיג, אפשר-גס-אפשר להשוות את זריב בנדוריון ומרעיו לקוויד לינג הנורכגי וחבורתו. לא משום שהאימי פריה הבריטית היתה רומה לרייך השלישי, אלא משום ששני האישים מילאו אז תפקיד

סוציאל-פוליטי מקביל, כל אחד במיטגרתו. מפא"י שרתה את האימפריה ונהנתה ממעמד עדיף, יחסית למיפלגות הימין הבורגני הציוני. זוהי עובדה. למען שמירת סטאטוס-קוו זה נלחמה מפא"י באצ"ל ובלח"י שנאבקו נגד האימפריה, עד להסגרת לוחמי האגרו"ג נים ה-פורשים" ליד אויביהם הבריטים. גם זו עובדה היסטורית. בדיוק כך נהג קווילינג לגבי ארגוני-המחתרת האנטי-נאצית בארצו — כדי לשמור לעצמו ולמשתפיה-הפעולה שלו זכויות-יתר.

(6) ולסיים: למדתי לא לדרון בקטגוריות מוחלטות בשנות ה-50, ביום שבו גיליתי שאני, שהייתי אז לאומן עברי צעיר, חסר-ניסיון ורומאנטי, נמצא בצוותא, בבית-הסו"ה, עם לאומן ערבי-פלסטיני — וששנינו צודקים, כל אחד מזווית-ראייתו. מאותו יום גם ניתצתי (אם היו לי כאלה בכלל) את כל אילי-הניעוריי. כיום כבר מזמן אין לי אליים: רק רצון פועד להבין עד הסוף, את המצב, את עצמי ואת מתנגדי; ואחר-כך לעשות את הדבר הנכון בעת הנכונה, מבלי לנסות לייחס למעשי צדק היסטורי מוחלט, טוטאלי או אלוהי.

פאריס

התנצלות

מחמת היעדרותי מן הארץ מתפרסמת רשמית של מקסים גילן באיחור ועל כך אני מתנצל.

נתן וך

עם פרסום

רצח

ברחוב ריזונג'ו

נראה שהצלחת סיפרה הבלשי של בתיה גור, רצח בחנו לסיפרות, מעודדת אחרים. השבוע יצא לאור, בהוצאת חמוס, סיפור של צבי הרולד — "כמות לא-מוכרת" עד כה כקריית הספרים שלנו, בשם הארוך במיקצת: כך כורחים עצים — או — רצח ברחוב דיונון. הרמיות מוצגות בראש הספר, לפי המתכונת האמריקאית, והן כוללות את "יעקב חדר — חוקר פרטי", סמי איש השב"כ, פייר אבוטובל — בעל בוטיק אופנה ופקד חיים — קצין במיחלה החקירות של מרחב אילון. אם חיים — אשכנזי, הרי שעקרון הייצוג הערתי נשמר בכלש שלנו בקפדנות: ארבעה ספרדים מול שלושה אשכנזים ו/או ילדי הארץ.

איש השב"כ סמי מוצג כמי ש-גראה כאינטלקטואל ממושקף" (רע-רע-גע, הוא ממושקף או רק נראה כמומושקף?), קשוח, דובר ערבית שוטפת ומי שמכיר את "תכונותיהם ומנהגיהם של הערבים, לא רק מהספי רות אלא מחיי יומיום בקירבם."

על מישקל זה מותר לעימאר ידידי מסכנו לומר שהוא כבר מכיר את "תכונותיהם ומנהגיהם של היהודים. כל היהודים, כמוכן, שהרי כולם עשויים מיקשה אחת... במבוא לספר — אף הוא על פי המתכונת האמריקאית הידועה (ארל סטנלי גארדנר) אנחנו קוראים:

"כשמישהו נרצח, מתחילה החקירה בין אלה שבאו איתו במגע, או בין אלה שיוכל להיות להם עניין במותו. אך כש נמצאת גופה שלא ניתנת לזיהוי, הבעיה הרבה יותר סבוכה. הסיפור הבא מדגים את כישוריהם ומסירותם של אנשי-ה-ביטחון ואנשי הרפואה המיטשפטיה. הע-רתי וותודתי נתונה למישהו אלה שבו כותם אפשר לישון בשקט... חוץ מאשר במקרים בהם אתה מתעורר לקול נפץ ושמשה מתרסקת אלפני רסיסים."

(המשך בעמוד 33)